

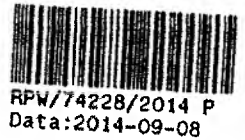

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
PODSEKRETARZ STANU
Michał Królikowski

Warszawa, dnia

5

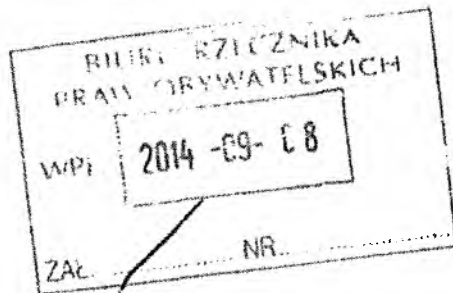
września 2014 r.

DZP-IV-072-5/14

dot. I.514.8.2014.AJK

Unp. 140905-00921

Pan

Stanisław Trociuk

Zastępca

Rzecznika Praw Obywatelskich

Al. Solidarności 77

00-090 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze!

W odpowiedzi na pismo z dnia 11 sierpnia 2014 r., w sprawie ponownego rozważenia kwestii dotyczącej „odroczenia wydawania decyzji w przedmiocie powołania na stanowisko notariusza i wyznaczenia siedziby kancelarii do dnia 15 października 2014 r. to jest do czasu podjęcia przez Naczelny Sąd Administracyjny uchwały w sprawie II GPS 1/14” uprzejmie wyjaśniam, co następuje.

Rozbieżne orzecznictwo NSA co do statusu izby notarialnej jako strony w postępowaniu o powołanie lub odwołanie notariusza negatywnie wpływa na sytuację prawną i faktyczną osób kandydujących i dopuszczonych do wykonywania zawodu notariusza na podstawie ostatecznej decyzji Ministra Sprawiedliwości. Decyzja o powołaniu na stanowisko notariusza i wyznaczeniu siedziby kancelarii notarialnej, zgodna z żądaniem wnioskodawcy, jako jedynej strony postępowania, stosownie do art. 130 § 4 k.p.a., podlega wykonaniu nawet przed upływem terminu do wniesienia odwołania, zatem po wydaniu decyzji osoba powołana na stanowisko notariusza może złożyć ślubowanie, odebrać pieczęć, co z kolei implikuje obowiązek uruchomienia kancelarii notarialnej w ciągu 2 miesięcy od tej daty.

Natomiast w przypadku, gdyby izba notarialna posiadała status strony w postępowaniu o powołanie na stanowisko notariusza, konieczne jest zapewnienie jej udziału we wszystkich stadiach tego postępowania. Przysługują jej także wszelkie uprawnienia strony, w tym prawo składania wniosków dowodowych oraz zaskarżenia decyzji Ministra Sprawiedliwości. W takiej sytuacji prowadzenie postępowania bez

udziału izby notarialnej, może rodzić daleko idące negatywne skutki dla sytuacji faktycznej i prawnej osoby powołanej na stanowisko notariusza. Późniejsze uchylene takiej decyzji przez sąd administracyjny z powodów formalnych (brak udziału izby notarialnej w postępowaniu w charakterze strony) skutkuje brakiem możliwości dalszego wykonywania zawodu do czasu ponownego rozpoznania sprawy i wydania kolejnej ostatecznej decyzji administracyjnej. Mimo więc uruchomienia kancelarii notarialnej, co wymaga istotnych nakładów organizacyjnych i finansowych, osoba uprzednio powołana na stanowisko notariusza utraci swój status, a w związku z tym będzie musiała zwrócić pieczęć urzędową i nie będzie mogła dokonywać czynności notarialnych¹. Będzie także musiała przekazać na przechowanie do archiwum właściwego sądu rejonowego dokumenty obejmujące dokonane czynności notarialne oraz księgi notarialne, stosownie do § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 kwietnia 1991 r. w sprawie prowadzenia ksiąg notarialnych oraz przekazywania na przechowanie dokumentów sądom rejonowym².

Zatem od odpowiedzi na przedstawione zagadnienie prawne uzależniony jest dalszy bieg postępowań o powołanie na stanowisko notariusza. W przypadku odpowiedzi twierdzącej będzie zachodziła konieczność zapewnienia izbom notarialnym, jako stronie postępowania, czynnego udziału w postępowaniu oraz doręczenia wydanej decyzji.

Podkreślić należy, iż w praktyce taka sytuacja już wystąpiła, w związku z wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 29 maja 2014 r. (VI SA/Wa 1174/14). W sprawie tej wnioskodawczyni domagała się powołania na stanowisko notariusza i wyznaczenia siedziby kancelarii notarialnej w Rzeszowie. Izba Notarialnej w Rzeszowie brała udział w tym postępowaniu jedynie jako organ opiniujący (10 § 1 Prawa o notariacie³ w zw. z art. 106 k.p.a.) i negatywnie zaopiniowała wniosek zarówno w przedmiocie powołania na stanowisko notariusza, jak i w przedmiocie wyznaczenia siedziby kancelarii notarialnej w Rzeszowie. Decyzją z dnia 10 listopada 2011 r. (DO IV 6240-107/11) Minister Sprawiedliwości powołał wnioskodawczynię na stanowisko notariusza wyznaczając siedzibę kancelarii notarialnej w Rzeszowie.

Na podstawie ostatecznej decyzji o powołaniu na stanowisko notariusza i wyznaczeniu siedziby kancelarii notarialnej, wnioskodawczyni złożyła ślubowanie przed

¹ wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 marca 2008 r., VI SA/Wa 263/07, wyrok NSA z dnia 10 lutego 2009 r., II GSK 744/08

² Dz. U. Nr 33, poz. 147 ze zm.

³ Dz. U. z 2014 r., poz. 164 ze zm.

Prezesem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie i w dniu 17 stycznia 2012 r. uruchomiła kancelarię notarialną

Rada Izby Notarialnej w Rzeszowie złożyła wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy, jednakże Minister Sprawiedliwości umorzył postępowanie odwoławcze wskazując, iż Radzie Izby Notarialnej w Rzeszowie nie przysługuje status strony w postępowaniu o powołanie na stanowisko notariusza.

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie oddalił skargę złożoną przez Radę Izby Notarialnej w Rzeszowie. Natomiast Naczelny Sąd Administracyjny rozpoznając skargę kasacyjną uznał, iż izbie notarialnej przysługuje status strony w postępowaniu o powołanie na stanowisko notariusza i uchylił wyrok WSA. Związany tym stanowiskiem Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 29 maja 2014 r. uchylił decyzję Ministra Sprawiedliwości umarzającą postępowanie odwoławcze, co skutkowało utratą przymiotu ostateczności decyzji z 10 listopada 2011 r. i tym samym brakiem możliwości dalszego wykonywania zawodu notariusza przez wnioskodawczynię do czasu ponownego rozpoznania sprawy. W związku z oczekiwaniem na zwrot akt sprawy z WSA oraz obowiązkiem podjęcia czynności wynikających z art. 10 k.p.a. do chwili obecnej postępowanie odwoławcze nie zostało jeszcze zakończone.

Wystąpienie Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego o podjęcie uchwały stało się także podstawą zawieszenia przez Naczelny Sąd Administracyjny postępowania w sprawie sygn. akt II GSK 626/13, toczącej się na skutek skargi kasacyjnej Rady Izby Notarialnej w Krakowie od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 10 grudnia 2012 r., sygn. akt VI SA/Wa 1878/12, w sprawie ze skargi Rady Izby Notarialnej w Krakowie na decyzję Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lipca 2012 r., w przedmiocie umorzenia postępowania odwoławczego w sprawie wniosku o powołanie na stanowisko notariusza i wyznaczenie siedziby kancelarii notarialnej. Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził w uzasadnieniu, iż odpowiedź na powyższe pytanie prawne będzie miała wpływ na rozstrzygnięcie sprawy II GSK 626/13.

Podkreślenia wymaga, że w lipcu 2014 r. Izba Notarialna w Krakowie w szeregu sprawach o powołanie na stanowisko notariusza złożyła oświadczenia o przystąpieniu do sprawy w charakterze strony. Z kolei Izby Notarialne w Rzeszowie, Wrocławiu i Gdańsku w kilku sprawach złożyły wnioski o ponowne rozpatrzenie sprawy. Z tych względów oraz z uwagi na konieczność stosowania zasady równego traktowania obywatela przez organy władzy publicznej w identycznej sytuacji faktycznej i prawnej, w toku postępowań

administracyjnych o powołanie na stanowisko notariusza, podjąłem decyzję o wydawaniu w trybie art. 36 k.p.a. postanowień o przedłużeniu terminu załatwienia sprawy do dnia 15 października 2014 r. Dotyczy to postępowań, w których rady izb notarialnych nadesłały już opinie (zarówno, gdy wydana została negatywna opinia, jak i wówczas, gdy opinia była pozytywna).

Zauważyć należy, że wskazane w piśmie zarzuty dotyczące konsekwencji finansowych wynikających ze stanowiska Ministra Sprawiedliwości pokrywają się z twierdzeniami i zarzutami podnoszonymi przez wnioskodawców w pismach kierowanych bezpośrednio do Ministra Sprawiedliwości.

Zgodnie z art. 13 ustawy Prawo o notariacie wniosek o powołanie na stanowisko notariusza powinien zawierać dane o kwalifikacjach osoby zainteresowanej oraz wskazywać lokal przewidywany do prowadzenia kancelarii i termin jej uruchomienia. Wskazanie lokalu, w którym wnioskodawca zamierza prowadzić kancelarię notarialną stanowi zatem wymóg formalny wniosku o powołanie. Ustawa nie przewiduje jednak obowiązku dołączenia do wniosku tytułu prawnego do lokalu. Nie stawia również wymogu, aby lokal był przystosowany do prowadzenia w nim kancelarii notarialnej nie tylko w dacie złożenia wniosku, ale także w czasie trwania postępowania administracyjnego w przedmiocie powołania na stanowisko notariusza, gdyż zgodnie z art. 14 § 1 ustawy notariusz ma dwa miesiące na uruchomienie kancelarii od momentu zawiadomienia go o powołaniu na stanowisko notariusza. Natomiast przepis art. 4 § 2 ustawy nakłada dopiero na notariusza (a nie na kandydata na notariusza) obowiązek zatrudnienia pracowników kancelarii, zapewnienia warunków lokalowych i wyposażenia kancelarii, stosownie dla notariatu⁴.

Warunek wskazywania lokalu, w którym prowadzona będzie kancelaria notarialna już we wniosku o powołanie na stanowisko notariusza istotnie wymaga analizy co do celowości jego utrzymania na tym etapie postępowania. Podkreślenia wymaga jednak, iż art. 13 Prawa o notariacie w tym zakresie obowiązuje w niezmienionej postaci od dnia wejścia w życie tej ustawy tj. od dnia 21 kwietnia 1991 r. Od tego czasu jednym z warunków formalnych, składanego do Ministra Sprawiedliwości, wniosku o powołanie na stanowisko notariusza jest wskazanie lokalu, w którym prowadzona będzie kancelaria notarialna. Wymóg ten nie był dotychczas postrzegany jako bariera w dostępie do

⁴ wyrok WSA z dnia 24 stycznia 2007 r. sygn. akt VI SA/Wa 2107/06

zawodu notariusza, nawet wówczas, gdy postępowania o powołanie na to stanowisko trwały zdecydowanie dłużej niż obecnie, z uwagi na udział izb notarialnych jako strony postępowania administracyjnego.

Nietrafny jest zarzut, iż niemożność wykonywania zawodu notariusza od chwili złożenia wniosku uniemożliwia wnioskodawcom uzyskiwanie jakichkolwiek dochodów na pokrycie zobowiązania z tytułu najmu lokalu na przyszłą kancelarię notarialną. Osoby, które złożyły wniosek o powołanie na stanowisko notariusza, nie są jeszcze notariuszami, zatem w świetle prawa, nie mają uprawnienia do wykonywania tego zawodu. Decyzję co do tego, czy zostaną powołane na stanowisko notariusza, ustawodawca pozostawił w sferze uznania Ministra Sprawiedliwości.

Podkreślenia wymaga, że przepisy nie nakładają na asesorów notarialnych obowiązku rezygnacji z pracy w momencie złożenia wniosku o powołanie na stanowisko notariusza (art. 10 § 1 i art. 11 Prawa o notariacie w zw. z art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów⁵). Taki obowiązek został ustanowiony jedynie dla osób, które powołane na stanowisko asesora notarialnego przed dniem wejścia w życie ustawy deregulacyjnej, chciały skorzystać z dobrodziejstw tej ustawy i nie czekając na upływ 2-letniego okresu asesury, złożyć wniosek o powołanie na stanowisko notariusza (art. 33 ust. 3 ustawy deregulacyjnej). Nawet jednak w tym przypadku ustawodawca stworzył możliwość uzyskania statusu zastępcy notarialnego, podjęcia zatrudnienia na tym stanowisku i wykonywania go do czasu powołania go na stanowisko notariusza.

Podniesione w piśmie argumenty dotyczące niemożności podjęcia przez zastępcę notarialnego innego zatrudnienia (poza kancelarią notarialną) są jedynie natury ogólnej. Analiza, składanych w trybie art. 46 Prawa o notariacie, uchwał rad izb notarialnych pozwala na wniosek, iż w jednostkowych przypadkach rady odmawiały zgody na inne zatrudnienie zastępcy notarialnego. Ponadto z akt spraw o powołanie na stanowisko notariusza wynika, iż wnioskodawcy znajdują zatrudnienie w kancelariach notarialnych w charakterze zastępcy notarialnego. Jeżeli jednak takiej możliwości nie mają, a brak jest zgody izby, nic nie stoi na przeszkodzie do podjęcia innego zatrudnienia po skorzystaniu z uprawnienia przewidzianego w art. 76 § 4 pkt 1 Prawa o notariacie.

W kontekście podniesionych w piśmie argumentów dotyczących uzyskania przez

⁵ Dz. U. z 2013 r., poz. 829 – tzw. ustawa deregulacyjna

wnioskodawców w sprawach o powołanie na stanowisko notariusza dotacji inwestycyjnych i związanej z tym konieczności uruchomienia kancelarii notarialnej w określonym terminie, wskazać należy, iż złożenie wniosku o powołanie na stanowisko notariusza nie determinuje wydania decyzji o powołaniu na to stanowisko.

Decyzje Ministra Sprawiedliwości o powołaniu na stanowisko notariusza mają charakter uznaniowy, zatem to do kompetencji Ministra Sprawiedliwości należy zarówno dobór kandydatów do zawodu notariusza, jak też wyznaczanie siedzib ich kancelarii. Decyzja taka podejmowana jest w ramach uznania administracyjnego, po zgromadzeniu i wszechstronnym rozważeniu całokształtu materiału dowodowego. W toku postępowania Minister bada, czy kandydat spełnia przesłanki pozytywne określone w art. 11 Prawa o notariacie a nadto, czy nie zachodzi którakolwiek z przesłanek negatywnych określonych w art. 10 § 3 Prawa o notariacie. Podkreślić należy, iż niektóre przesłanki, takie jak nieskazitelność charakteru, czy rękojmia prawidłowego wykonywania zawodu notariusza (art. 11 pkt 2 Prawa o notariacie) mają ocenny charakter i decyzja co do tego, czy kandydat na notariusza je spełnia należy wyłącznie do Ministra Sprawiedliwości.

Ministrowi Sprawiedliwości nie są znane przypadki cofnięcia dotacji, bądź powstania obowiązku zwrotu środków finansowych już udzielonych w ramach dofinansowania. Osoby ubiegające się o powołanie na stanowisko notariusza, w sprawach których wydano postanowienia w trybie art. 36 k.p.a nie informowały o takich sytuacjach, wskazując jedynie na fakt uzyskania dotacji bądź starania się o nią i obowiązek uruchomienia kancelarii w określonym terminie. Umowy o pozyskanie środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej zawierane były poza postępowaniem o powołanie na stanowisko notariusza a Minister Sprawiedliwości nie tylko nie miał wpływu na ich treść i zobowiązania stron (w tym również co do rozpoczęcia działalności w określonym terminie i możliwości renegotjacji tego terminu), ale nawet o zawarciu takich umów nie był wcześniej informowany. W żadnej ze spraw wnioskodawcy nie wystąpili też o wydanie zaświadczeń stwierdzających brak możliwości zakończenia postępowania w okresie umożliwiającym uruchomienie kancelarii do dnia wynikającego z umowy o pozyskanie środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

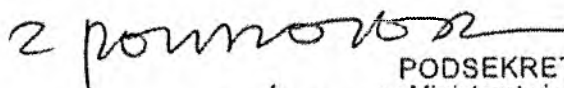
Niewątpliwie niezakończona sprawa w terminie jest zjawiskiem niepożądanym, ale w aktualnej sytuacji faktycznej i prawnej dotyczącej prowadzonych postępowań o powołanie na stanowisko notariusza, przedłużenie terminu załatwienia sprawy stało się koniecznością. Wymagała tego dbałość o pewność wydawanych przez Ministra

Sprawiedliwości ostatecznych decyzji o powołaniu na stanowisko notariusza a w konsekwencji również pewność obrotu. Zjawiskiem wysoce niepożądanym byłaby bowiem sytuacja, w której na skutek orzeczeń sądów administracyjnych uchylających decyzje Ministra Sprawiedliwości z powodów formalnych (brak udziału izby notarialnej w postępowaniu w charakterze strony), mimo uruchomienia kancelarii notarialnej, osoba uprzednio powołana na stanowisko notariusza utraci swój status, a w związku z tym będzie musiała zwrócić pieczęć urzędową i nie będzie mogła dokonywać czynności notarialnych.

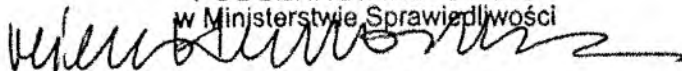
Mając na uwadze sytuację osób, które wystąpiły z wnioskiem o powołanie na stanowisko notariusza, pismem z dnia 30 lipca 2014 r. Minister Sprawiedliwości zwrócił się do Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego z prośbą o przyspieszenie terminu wyznaczenia posiedzenia w sprawie II GPS 1/14. Następnie, pismem z dnia 6 sierpnia 2014 r. wystąpił z zapytaniem, czy termin posiedzenia w sprawie został już wyznaczony, a jeśli nie, czy możliwe jest wyznaczenie posiedzenia przed dniem 15 października 2014 r.

Pismem z dnia 2 września 2014 r. Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego zawiadomił Ministra Sprawiedliwości, że termin posiedzenia w sprawie II GPS 1/14 został wyznaczony na dzień 22 września 2014 r. godz. 11.00.

Wyrażam nadzieję, że kwestia udziału izb notarialnych, jako strony postępowania o powołanie na stanowisko notariusza zostanie ostatecznie rozstrzygnięta, co umożliwi niezwłoczne podjęcie czynności w sprawach o powołanie na stanowisko notariusza.

PODSEKRETARZ STANU
w Ministerstwie Sprawiedliwości

Michał Królikowski